

AKREDİTE OLAN VE OLMAYAN TURİZM İŞLETMECİLİĞİ PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ

COMPARATIVE ANALYSIS OF ACCREDITED AND NON-ACCREDITED TOURISM MANAGEMENT PROGRAMS

Musa OFLAZ¹

Öz

Bu araştırmada Türkiye’de 2022 yılında Turizm Eğitimi Değerlendirme ve Akreditasyon Kurumu (TURAK) tarafından akredite olduğu devam eden Turizm işletmeciliği bölümü ile akredite olmamış ancak Yükseköğretim Kurumları Sınavında (YKS) en yüksek puana sahip olan Turizm İşletmeciliği Bölümlerinin web siteleri üzerinden akreditasyona konu olan öğrenme çıktıları ve web sitelerinde bilgilerin ulaşılabilirliği konusunda karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırma tarihleri içerisinde (Şubat-Haziran 2022) akredite olduğu belirlenen 7 farklı üniversiteye bağlı 7 Turizm Fakültesinin Turizm İşletmeciliği Bölümlerinin müfredatları TURAK tarafından belirlenen “Yükseköğretim Turizm Programları Değerlendirme Ölçütleri” içerisinde üçüncü ölçüt olan “Program Öğrenme Çıktıları” ölçütü dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Karşılaştırma yapmak için de öğrenciler tarafından en yüksek puan kriterine göre en çok tercih edilen ve akredite olmayan ilk 3 devlet üniversitesi belirlenmiştir. Toplamda 10 Turizm İşletmeciliği Bölümü incelenmiştir. Çalışma kapsamında durum analizi yapmak için nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Bu çerçevede akredite olan programların müfredatları ve öğrenme çıktıları incelendiğinde eğitim/öğretim ve araştırma/geliştirme altyapısının iyileştirilerek daha üretken ve daha profesyonel bir yapıya bürüldüğü görülmüştür. Ancak akredite olan turizm işletmeciliği programlarının tercih edilme oranlarını değiştirmedeği anlaşılmıştır. Son olarak akredite olan programlarla olmayan programların web sayfaları karşılaştırıldığında akredite olan programların web sayfalarının basit ve ulaşılabilir şekilde tasarlandığı, ilgili bilgilerin olması gereken yerde bulunmasını sağlama konusunda akredite olmayan programlara göre çok başarılı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm fakültesi, Turizm işletmeciliği, Akreditasyon, TURAK

Abstract

In this research, it is aimed to compare the accessibility of the information on the web sites and learning outcomes subject to accreditation on the websites of Tourism Management Departments that were not accredited by the Tourism Education Quality Assurance and Accreditation Council (TURAK) in 2022 in Turkey, but had the highest score in the Higher Education Institutions Examination (YKS).. In this context, the "Program Learning Outcomes" criterion, which is the third criterion among the determined to be accredited within the research dates, was taken into consideration when evaluating the curricula of tourism management departments of 7 tourism faculties affiliated to 7 different universities (February-June 2022) TURAK's criteria for evaluating higher education tourism programs. The top three non-accredited state colleges, which are the ones that students like most based on criteria with the highest scores, were identified in order to allow for comparison. Ten departments of tourist management in all were examined. Within the scope of the study, document analysis approach, one of the qualitative research designs, was used to conduct situation analysis. In this context, when the curricula and learning outcomes of accredited programs are examined, it is seen that the education/training and research/development infrastructure has been improved and has become more productive and more professional. However, it has been understood that accredited tourism management programs do not change the preference rates. Finally, when the web pages of accredited programs and non-accredited programs are compared, it has been concluded that the web pages of accredited programs are designed in a simple and accessible way, and that the relevant information is found where it should be, compared to non-accredited programs.

Keywords: Faculty of Tourism, Tourism Management, Accreditation, TURAK

¹ Arş. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi Turizm Fakültesi, Balıkesir, musaoflaz@balikesir.edu.tr, Orcid: 0000-0001-8132-1081

GİRİŞ

Turizm eğitimi son 50 yıl içerisinde hızlı bir şekilde gelişse de turizmin doğasından kaynaklı belirsizlikler, turizmde insan kaynakları sorunları, turizm eğitiminin turizm endüstrisinin ihtiyaçlarına uygun hale gelememesinden kaynaklı zorluklar hala tam olarak aşılanamamıştır (Wang, 2005; Wang vd., 2010). Bu sorunlardan yola çıkarak Baum 1994 yılında turizmde ihtiyaçlara uygun olarak, turizm eğitim programlarında başarıya giden “sektörü en son teknoloji eğilimlerden/yeniliklerden haberdar etmek, her zaman kalifiye personelin mevcudiyeti, turizmde kariyer imajını yükseltmek, yeni ve büyüyen turizm sektörlerine sürekli istihdam, yabancı çalışan sayısının azaltılması, müşterilerin giderek artan taleplerine ve gereksinimlerine yanıt vermek” temel kriterleri belirlemiştir. Turizm eğitimine yönelik hazırlanan bu kriterlere uyulması halinde, sektöre ait beklentilerin karşılanabileceğini ifade etmiştir. Ancak bu durum her ülke için farklılık gösterebilir. Çünkü ulaşım, haberleşme, konaklama, yeme-içme, eğlence, ekonomik faktörler ve turizm çalışanlarının bilgi, beceri ve yetenekleri aynı olmadığı gibi sektörün yapısından kaynaklı her alanda farklılık gösterebilen karmaşık ilişkiler hakimdir (Akoğlan ve Kozak, 1998).

Türkiye’de turizm sektöründe istihdam edilecek işgücüne iyi bir turizm eğitimi verilmesi amacıyla yükseköğretim kurumlarının kalitesinin artırılması gerekmektedir. Kalite sertifikası konusunda Türkiye’de yükseköğretim kurumlarına “Dünya Turizm Örgütü Turizm Eğitiminde Kalite Sertifikası (Tourism Education Quality-TEDQUAL) ve “SKAL International” sertifikası verilmektedir. Dünya Turizm Örgütü (DTÖ) tarafından kurulan TEDQUAL, 1998 yılından günümüze değin turizme yönelik eğitim öğretim programlarının kalitesini arttırmak amacıyla bir dizi değerlendirme kriteri oluşturmuştur. Türkiye’de TEDQUAL sertifikası alan tek yer Akdeniz Üniversitesi/Turizm Fakültesi/Turizm İşletmeciliği Bölümüdür. DTÖ, TEDQUAL Sertifikasını almış olan kurumlara öğrenciler ve profesörler için staj olanakları, burs olanakları, ortak araştırma projelerine katılım, TedQual Yayınlarına (Dergi, vb.) editör/yazar olarak katılım, Worldwide yıllık etkinliğine katılım, eğitim programlarının oluşturulmasını veya iyileştirilmesini desteklemek amacıyla daha az gelişmiş ülkelerde kalkınma için işbirliği projelerine katılım, BM Ailesi bünyesindeki üye devletlerin ve kardeş kuruluşların turizm eğitimi ile ilgili çalışmalarını desteklemek gibi avantajlar sunmaktadır (UNWTO, 2022). SKAL International ise “dünya turizm profesyonellerinin küresel turizmi ve arkadaşlığı yaymaya çalıştığı uluslararası en yaygın ve en eski turizm sivil toplum örgütüdür” (skalistanbul, 2022). Dünyada turizme yönelik tüm sektörleri bünyesinde bulunduran tek örgüt olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’de 1956 yılında kurulan SKAL International, turizmde kaliteyi arttırmak ve kişi ve kurumları ödüllendirmek amacıyla SKALİTE adı altında 1998 yılından beri her yıl düzenlediği “Turizmde Kalite” ödülü vermektedir. Türkiye’de turizm alanında eğitim öğretim faaliyeti gösteren ve SKALİTE ödülünü alan birçok kurum bulunmaktadır. Turizm eğitiminde kaliteyi yakalamak, turizm sektörü çalışanlarının niteliklerinin yükselmesi anlamına gelmektedir. Turizm fakültelerinde verilen eğitimin kalitesinin yükseltilmesi için akredite edilmeleri şeklinde eğitimin niteliğinin yükseltilmesine dönük çalışmalar ülkemizde yükseköğretim akreditasyon kuruluşlarının çalışmalarıyla ilerlemektedir. Bu çalışmada da Türkiye’deki Turizm fakültelerinin akredite olan turizm işletmeciliği bölümlerinin programlarının akredite olmayan turizm işletmeciliği bölümleri ile karşılaştırılarak, akreditasyon çalışmalarının ortaya koyduğu farklılık tespit edilmeye çalışılmıştır.

LİTERATÜR TARAMASI

Turizm Eğitimi ve Geliştirilmesi

Türkiye’de turizm eğitim sisteminin yapısı iki kategoriden oluşmaktadır. Yaygın eğitimde Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak Mesleki Turizm Eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimlerde de işbaşı eğitim kursları bulunmaktadır. İşbaşı eğitim kurslarında “Ön Büro, Kat Hizmetleri, Yiyecek ve İçecek Servisi, Yiyecek Üretimi (Mutfak), Yöneticilerin Eğitici Olarak Yetiştirme Kursu, Ev Pansiyonculuğu Eğitimi Kursu ve Kişisel Gelişim Semineri” verilmektedir. Bununla birlikte Uluslararası Turizm Eğitimi Faaliyetleri, Hizmet içi Eğitim Faaliyetleri, Turizm Bilinci Eğitim Programları ve Turizm Sektöründe Çalışanların ve İşverenlerin Uyum Yeteneklerinin Arttırılmasına yönelik projeler yapılmaktadır. MEB içerisinde Turizm ve Otelcilik Çıraklık Kursları, Turizm Eğitim Merkezleri, Mesleki Eğitim Merkezleri, Halk Eğitim Merkezleri ve Meslek Lisesi Sertifika Programları yer almaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından istihdamın artmasına ve işsizliğin azaltılmasına yönelik İş-Kur Aktif İşgücü Programları düzenlenmektedir. Program kapsamında Mesleki Eğitim Kursları, İşbaşı Eğitim Programları ve Toplum Yararına Programlar yapılmaktadır. Ayrıca Çalışanların Mesleki Eğitimi, Sosyal Çalışma Programı, Özel Politika ve Uygulamalar gibi projeler ve programlar yürütülmektedir. Son olarak Vakıflar, Özel Kuruluşlar ve Meslek Odaları Kapsamındaki Örgün Eğitim Programları mevcuttur. Burada turizm ve profesyonel turist rehberliği ile ilgili kurslar verilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından ihtiyaç duyulan alanlara personel yetiştirebilmek ve hizmet içi eğitim vermek amacıyla 1981 yılında Turizm Eğitimi Merkezi (TUREM) kurulmuştur. Faaliyetine uzunca bir süre devam eden kuruluş 2006 yılında Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiş, 2012 yılında ise yürürlükten kaldırılmıştır. Örgün olarak turizm eğitimi MEB ve YÖK tarafından verilmektedir. MEB bünyesinde lise düzeyinde eğitim verilmektedir. Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri içinde Konaklama ve Seyahat Hizmetleri, Yiyecek İçecek Hizmetleri ve Muhasebe ve Finansman bölümleri mevcuttur. YÖK bünyesinde ise meslek yüksekokulları, lisans düzeyinde fakülte ve yüksekokullar ve lisansüstü düzeyde eğitim veren üniversiteler bulunmaktadır.

Turizm Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Arayışlar

Turizmin sosyokültürel etkileri ve bölgeler arası gelişmişlik düzeylerin turizm yardımıyla eşitlenmesi gibi konular da düşünüldüğünde turizm eğitiminin sürekli olarak geliştirilmesi ve yaygın hale getirilmesi önemli bir kriter olarak karşılanmaktadır (Lillo ve Casado, 2011). Bunun farkında olan ülkeler özellikle turizmin ekonomik etkisinden faydalanmak için turizm eğitimini arttırıcı destekler vermiştir. Bundan dolayı turizm eğitimi 1970’li yıllardan sonra ciddi bir biçimde gelişim evresi içine girmiştir (Dale ve Robinson, 2001).

Turizmde yaşanan gelişimle birlikte turizm eğitimi de sürekli olarak değişmektedir. Rekabet ve ekonomik başarı gibi etkenler turizm eğitimine olan yatırımı zaruri hale getirmiştir (Ayikouru vd., 2009). Örneğin 1970-2010 yılları arasında Birleşik Krallık, üniversitelerde turizm bölümlerinin kontenjanlarını %300 arttırmıştır. Avrupa Birliği, turizm politikalarında turizm eğitiminin geliştirilmesine yönelik konulara yer verilmiştir (Emekli ve Soykan, 2014). Çin hükümeti, örgün eğitim alan mezunların sektörün ihtiyaç ve taleplerini hem nitelik hem de nicelik olarak karşılayamadığını tespit etmiş ve eğitim kurumlarının müfredatını yeni bir eğitim modeliyle geliştirmiştir (Lam ve Xiao, 2000). İspanya, turizm sektöründe çalışan bireylerin genellikle ortaöğretim mezunu olmasından dolayı turizmin geliştirilebilmesi ve rekabet ortamından başarı odaklı kazanımlar elde edilebilmesi için 12-16 yaş arası öğrencilere kültürel değerlere, bilimsel ve teknolojik gelişmelere ve kendi

becerilerini kullanmaya yönelik eğitim programı hazırlamıştır (Ramis, 2021). Türkiye ise diğer ülkelerle turizm iş birliği antlaşmaları yaparak kurslar, danışmanlık hizmetleri, öğrenci ve uzman değişimi kapsamında turizm eğitimini güçlendirmeye çalışmaktadır (Aydemir ve Çözeli, 2016).

Bununla birlikte üniversitelerde verilen derslerin yeterliliğini saptamak ve mezun olacak öğrencilere daha iyi bir gelecek için yüksek eğitim kalite kurulu oluşturulmuştur. Bu kurulca yetkili olan kurullar turizm eğitim programlarının akreditasyonlarını gerçekleştirmektedir. Yapılan çalışmalarda turizm eğitiminin geliştirilmesine yönelik birtakım arayışlar mevcuttur. Bunlardan bazılarına değinmek gerekirse; Bryman (1999), bireyleri etkileme açısından cafe, restoran, otel veya havaalanlarının bir tema konseptine göre tasarlanarak rakiplerinden ayrıldığını ve güçlü bir pazarlama aracı olduğunu vurgulamıştır. Buradan hareketle turizm eğitimi alanında öğrenim gören bireylere tematik turizm eğitimin verilmesini savunmaktadır. İlk olarak turizm eğitimine başlayan bir öğrencinin başlangıç aşamasında alt yapıyı oluşturan genel turizm derslerini alması gerektiğini bildirmiştir. Sonrasında öğrencilere, mezun olduktan sonra kariyerlerine daha sağlam adımlarla devam etmeleri açısından ilgi duyduğu birkaç temalı ders seçeneklerinin verilmesini önermiştir. Öğrenci mezun olana kadar seçeceği bu temaya göre ders alacağını ve uzmanlaşacağını bildirmiştir. Sonuç olarak temalı eğitimin mezunlara daha iyi bir kariyer gelişimi sağlayacağını ve geleceğe yönelik doğru adımlar atacaklarını ifade etmiştir. Dünyada turizm eğitimine yönelik programların hem sayı bakımından hem de öğrenci talebi bakımından giderek arttığı bilinmektedir. Birçok akademisyen bu büyümenin sürdürülebilir bir şekilde gitmediğini düşünmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek adına Avustralya Üniversite Turizm ve Otelcilik Eğitimi Konseyi birtakım önlemlerin alınarak turizm eğitimin düzenli bir şekilde gelişebileceğini savunmuştur. Örneğin lisans bölümlerine yönelik kayıtların 1997 yılından beri düştüğü ve turizm bölümlerinin kontenjanlarını dolduramadığı bildirilmiştir. Bunun önüne geçmek için puanların düşürülmesi gerektiğini ve öğrenci talebi azalan yerlerin kapanması gerektiğini savunmuşlardır. Ayrıca isim yapmış üniversitelerin vasat programlarının isim yapmamış üniversitelerin kaliteli programlarıyla rekabet ettiği hatta daha fazla tercih edildiği gözlenmiştir. Bunun önüne geçmek için kriterlerin belirlenebileceği söylenmiştir (McKercher, 2002). Günümüzde Avustralya Üniversite Turizm ve Otelcilik Eğitimi Konseyi'nin kriter belirleme önerisi, turizm eğitiminin geliştirilmesine katkı sağlayan akreditasyon kuruluşları tarafından sağlanmaktadır. Çin'de turizme yönelik toplam 23 farklı program mevcuttur. Bu durum öğrencilerin dar bir bilgi kapsamına, irrasyonel bilgi yapısına, analiz ve koordinasyon yetersizliğine ve turizm ile ilgili mesleklere uyum sağlamada zayıflığa neden olmuştur. Turizm eğitiminin geliştirilebilmesi için birtakım önlemler alınmıştır. Öğretim materyallerinin eksikliğinden ve müfredattan kaynaklanan zorlukların üstesinden gelinmiştir (Lam ve Xiao, 2000).

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi ve Avrupa Birliği

Yükseköğretimde kalite ve kalite güvencesiyle ilgili birçok çalışma yapılsa da yazarların bu iki kavram konusunda görüş birliğine varamadığı ve farklı bakış açısıyla yorumladıkları tespit edilmiştir (Doherty, 2008). Genel olarak yükseköğretimde kalite, "kurum içindeki tüm politikaların, sistemlerin ve süreçlerin eğitimsel en üst düzeyde kaliteyi sağlayacak şekilde sürdürülmesi" olarak tanımlanmaktadır (Ekong, 2004, s. 5). Kalite güvencesi ise "yükseköğretim hizmetleri için gerekli beklenti ve gereksinimleri karşılama, yükseköğretimin kalitesine olan güvenlerini araştırma, değerlendirme ve sorgulama faaliyetleri" olarak ifade edilmiştir (Skolnik, 2010).

Yükseköğretimde hizmet kalitesini belirlemek için SERVQUAL modeli ağırlıklı SERVPERF, HEDPERF gibi birçok ölçek geliştirilmiştir (Cronin ve Taylor, 1992; Firdaus,

2006; Parasuraman ve diğerleri, 1988; Parasuraman ve diğerleri, 1991). Kalite güvencesini belirlemek için ise 1980’li yıllardan itibaren GIQAC, ENQA, ECA, QAA, NQAA, INQAAHE, CHEA, EQAR gibi kurumlar öncülük etmektedir (Altbach vd., 2009).

Alan yazında bu ölçeklere yönelik yapılan çalışmalar (Akyürek, 2021; Bektaş ve Akman, 2013; Tayyar ve Dikşeker, 2013) öğrenci bakış açısıyla da değerlendirilmiş, farklı sonuçlar elde edilmiştir. Öğrencilerin kalite ve kalite güvencesine vermiş oldukları yanıtlara göre öğretimin derslerle ilgisinden ziyade dersi veren öğretici ile ilgili olduğu, öğrenci ihtiyaçlarının belirlenmesi ve ders özelliklerinin öğrenciye uygun hale getirilmesi gerektiği bildirilmiştir (Hwang ve Teo, 2001; Wiklund ve Wiklund, 1999). Başlangıçta geliştirilen ölçeklerle Avrupa’da kalite ölçülmeye çalışılmış ancak son dönemde bu çalışmalar yerini akreditasyon uygulamalarına bırakmıştır. Çünkü akreditasyon hem kuramsal değerlendirmeye hem de kontrol yaklaşımlarına göre daha detaylı uygulamalardır. Buradan hareketle kalitesini gün yüzüne çıkarmak, uluslararası alanda başarısını duyurmak ve bunları belgelendirmek isteyen yükseköğretim programları akredite olmak istemektedir (Rehber, 2007). Yukarıda bahsedilen araştırmalar yükseköğretimde kalite güvencesinin sürekli incelenmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü kalite güvencesi kurumlar arasında uluslararası işbirliği ve bilgi alışverişi sağlamaktadır (Marijk vd., 2001). Haliyle bu durum yükseköğretimde uluslararasılaşmayı da beraberinde getirmektedir. Uluslararasılaşma; yükseköğretimde eğitimin ve müfredatın tüm dünyaya yayılmasını, üniversite işbirliklerinin kurulmasını ve geniş bir yelpazede faaliyetleri içeren önemli bir olgu haline gelmiştir (Haug, 1999). Şu an geline nokta ülkeler yükseköğretimin kaliteleştirilmesine ve kalite güvencesine ciddi yatırım yapmaktadır. Burada asıl amaç ilk başlarda tamamen ekonomik olarak düşünülmekteydi. Günümüzde ise özellikle 2000’lerden sonra yabancı istihdamına bağımlı olan ülkeler, insan sermayesi çıkarlarına bağlı olarak belirli alanlarda yetenekli öğrenci ve mezun çekmeyi amaçlamaktadır (Pazarcık, 2010; Terzi, 2015).

Ülkelerin yükseköğretimi ticarileştirmeye başlamasından ve yetenekli bireyleri ülkelere getirebilmeyi amaçlamasından hareketle yükseköğretim programlarında kalite güvencesine yönelik birtakım gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin 1990 yıllarında ABD, Avustralya ve Birleşik Krallık eğitimle ilgili asgari kriterler belirlemiştir (Tsinidou vd.,2010). Avrupa Birliği, üniversitelerin birbirinden özerk şekilde hareket ettiğinden kalite güvence sistemlerinin ülkeden ülkeye ayrılması gerektiğini bildirmiştir. Örneğin İngiltere’deki üniversitelerin bağlı olduğu Kalite Güvence Ajansı- The Quality Assurance Agency (QAA) tüm üniversitelerin kalite güvencesinin denetimini yapmaktadır. Yunanistan, Kalite Güvence Ajansı kurarak yükseköğretim kurumlarının kalite güvence sistemlerini denetlemektedir. Denetlenen kurumların raporları her yıl parlamentoda sunulurken daha objektif bir değerlendirme yapılmaktadır. Bununla birlikte 1993-1995 yılları arasında Hollanda ve Finlandiya yükseköğretim kurumlarında müfredatlarını, öğretme ve öğrenme süreçlerini, kurumsal altyapıyı ve kalite güvencesi kapsamında öz değerlendirme araçlarını geliştirmiştir (Snellman, 1995; Wende ve Westerheijden, 1995). Sonrasında Uluslararası Eğitim için Küresel İttifak (GATE) tarafından özellikle uluslararası eğitimin kalitesini sağlamaya odaklanan bir yaklaşım geliştirilmiştir. UNESCO ve Avrupa Konseyi ve Avrupa Üniversiteler Birliği’nin kalite güvencesine yönelik projeleri desteklemesiyle birlikte ulusal sınırları aşan kaliteli eğitimin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi sağlanmıştır (UNESCO/Avrupa Konseyi, 1999; Blumenstyk ve McMurthrie, 2000). 2000 yılında Avrupa Birliği, yükseköğretime yönelik iş birliğini geliştirmek için “Avrupa Yükseköğreniminde Kalite Güvence Birliği-European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)” oluşturmuştur. Böylelikle kalite güvence sistemleri uluslararası boyutta değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda uluslararası alana taşınan ve ENQA ile iş birliği içerisinde olan “Avrupa Üniversite Birliği- European University Association (EUA)”, “Avrupa Yükseköğrenim Kurumları

Birliği- European Association of Institutions in Higher Education (EURASHE)” ve “Avrupa Öğrenci Birliği- European Students’ Union (ESU)” gibi kalite güvence ajansları kurulmaya başlanmıştır. Günümüzde ise eğitim ve öğretiminin kalitesi, uygunluğu açısından öğrenciler, akademisyenler ve araştırmacılar için Avrupa’nın en çekici dünya bölgesi olma (Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2003), kaliteyi artırma ve kalite güvencesi konusunda Bologna süreci önemli hale gelmiştir (Bologna Process, 2015).

Bologna Süreci

Bologna süreci, Avrupa yükseköğretiminde son yirmi yılda yaşanan en büyük değişiklik ve bugün dünyadaki en görünür çok uluslu dönüşüm olarak ifade edilmektedir (Öhlén vd., 2011). Bu dönüşüm Bologna sürecini etkileyen ve Bologna sürecine katkı sağlayan; ENQA ESU, EURASHE, Avrupa Konseyi (Council of Europe), Avrupa Komisyonu (European Commission), UNESCO-CEPES (European Centre for Higher Education), OECD (Organization for Economic Co-operation and Development – Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), EI (Education International Pan-European Structure-Uluslararası Eğitim Pan Avrupa Yapısı), BUSINESS EUROPE (The Confederation of European Business – Avrupa İş Dünyası Konfederasyonu) kuruluşlarıyla desteklenmiştir. Bu 10 kuruluştan ilk dördü diğerlerine göre daha etkinidir ve literatürde E4 olarak isimlendirilmektedir (Ayvaz vd., 2016).

Yükseköğretimde programların ders bazlı ölçütlerinde öğrenme çıktıları esasına dayanan Bologna süreci, öğrencileri demokratik bir toplumda yapıcı vatandaşlar olmaya hazırlamak, sorumluluk üstlenmeye teşvik etmek, kişisel gelişimlerini sağlamak, gelişmiş bir bilgi tabanı oluşturmak ve sürdürmek, araştırmanın ve yeniliğin önemini bildirmek, ayrılıkları en aza indirgeyerek eğitim sistemlerini bağdaştırmak, Avrupa’da birbiriyle tam uyumlu bir yükseköğrenim alanı yaratmak, piyasa ekonomisinde mal ve hizmet üreten sektörlerin beklentilerine cevap vermek, iş hareketliliğini sağlamak ve bilgi toplumu oluşturmak amacıyla hareket eden bir kalite güvence sistemidir (Avrupa Toplulukları Komisyonu, 2000). Bu sistem 1998’de Fransa, Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık’tan yükseköğretimden sorumlu bakanların, yüksek öğretim yeterliliğinin uyumlaştırılması çağrısında bulunan ‘Sorbonne Bildirgesi’ni imzalamalarıyla başlamıştır. Bir yıl sonra 29 AB ülkesinden temsilciler ‘Bologna Bildirgesi’ni imzalamıştır. 2003’te 33, 2005’te 45 Ülkenin Bologna sürecine katılmasıyla hız kazanmıştır. Günümüzde ise 48 ülke Bologna sürecinde yer almaktadır (YÖK, 2010). 48 ülkenin çok kısa zamanda örgütlenmesiyle birlikte dünya çapında büyük bir ilgi görmüştür. Bologna Bildirgesini imzalayan ülkelerin 2010 yılına kadar kendi yükseköğretim sistemlerinde reform yapma taahhüdünde bulunmaları Bologna Sürecinin hızını daha da arttırmıştır. Bologna sürecine katılan ülkeler Sürecin işlerliğinin kontrolü için her iki yılda bir düzenli olarak toplantı yapmaktadır. Türkiye bu toplantılara 2001 yılında katılarak Bologna sürecine dahil olmuştur. Bologna Süreci hedeflerine ulaşmak Bologna Bildirgesini imzalayan ülkeler altı orijinal ve dört müteakip eylem maddesi geliştirilmiştir. Yıllara göre alınan bu eylem maddeleri Tablo 1’de yer almaktadır

Tablo 1. Bologna Sürecinde Yıllara Göre Alınan Kararlar

1999 Yılı Bologna Bildirgesi 6 karar alınmıştır.

- (1) Kolay okunabilir ve karşılaştırılabilir derecelerin kabulü
- (2) İki aşamalı derece sistemi (lisans ve yüksek lisans derecesi)
- (3) AKTS Sistemi
- (4) Hareketlilik teşviki
- (5) Kalite güvencesinin teşviki
- (6) Yükseköğretimin Avrupa boyutlarının desteklenmesi

2001 Yılı Prag Bildirgesi 3 karar alınmıştır.

- (7) Hayat boyu öğrenme
- (8) Yükseköğretim kurumlarında öğrencilerin katılımı
- (9) Avrupa HE'nin çekiciliği ve rekabet gücü

2003 Yılı Berlin Toplantısı 1 karar alınmıştır.

- (10) Üçüncü aşama (doktora çalışmaları)

2005, 2007, 2010, 2012 Bergen, Londra, Budapeşte-Viyana, Bükreş Toplantılarında Karar alınmamıştır

Kaynak: S. Collins, I. Hewer/ International Journal of Nursing Studies 51 (2014) 150–156.

Bologna süreci kapsamında öğrenci ve araştırmacıların bilgi edinimlerini artırmak için ülkeler arasında serbest bir şekilde hareket etmeleri gerekmektedir. Öğrenci hareketliliğini teşvik etmek için Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) adı verilen bir kredi sistemi oluşturulmuştur. Günümüzde yaygınlaşan AKTS öğrenciyi ilk referans olarak almaktadır. Temel amacı “farklı ülkelerin eğitim kurumlarında öğrenim gören değişim öğrencilerinin aldıkları derslerin sonuçlarının olabildiğince adil bir biçimde ilgili kurumlarca karşılıklı olarak tanınmasını sağlamaktır” (İstanbul Üniversitesi Erasmus Birimi, 2022).

Bologna süreci yönetim, yükseköğretim ve öğrencileri bünyesinde barındıran paydaşların katılımı ve bağlılığı ile başarı ivmesi kazanmıştır (Bennett vd, 2010). Ancak yapılan araştırmalarda yükseköğretim bünyesindeki öğrencilerin Bologna reformlarının uygulanmasına yönelik toplantılara çok az dahil oldukları gözlenmiştir. Zamanla bu durumun önüne geçilmiş ve Bologna'ya imza atan ülkelerdeki üniversitelerin %63'ünde öğrenciler; senatoya, konseye veya fakülte/bölüm düzeyinde katılım yoluyla Bologna sürecine resmi olarak dahil olmuştur. İngiltere başta olmak üzere Baltık ülkeleri ile İsveç, Almanya ve İrlanda'nın karar almada Bologna sürecine dahil olan diğer ülkelere göre daha pasif olduğu tespit edilmiştir (Reichert ve Tauch, 2003). Avrupa'daki üniversite rektörlerinin %62'si Bologna sürecinin hedeflerine ulaşabilmesi noktasında doğrudan desteklenmesi gerektiğini bildirmiştir. Ancak mali yardımlar konusunda Bologna sürecini imzalayan ülkelerin yarısından fazlasının pasif kaldığı ifade edilmiştir (Adelman, 2009). Özellikle Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya ve İsveç, Bologna sürecinin özerk karar almaları sınırlayacağı düşüncesi mali yardımları etkilemiş olabilir.

Türkiye’de Yükseköğretim Kurumlarının Kalite Güvence Sistemi ve Akreditasyon

Türkiye 1990’lı yıllarda yükseköğretim kurumlarının sayısını arttırmıştır. Yaşanan artış öğrenci sayılarının artmasına da neden olmuştur. Buna bağlı olarak bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de eğitim metotları ve eğitim sistemlerinde değişiklikler yaşanmıştır.

Özellikle refah seviyesinin artmasına katkı sağlayan ekonomik ve politik iş birliği, küreselleşmenin vermiş olduğu proaktif değişim ve bilişim teknolojilerinin gelişmesi eğitim sistemlerinde uygulanan kalite güvence sistemlerinin önemini arttırmıştır (Erkuş, 2009; Tezsürücü ve Bursalıoğlu, 2013) Çünkü yükseköğretimde kalite güvence; ülkelerin eğitim kalitesini artıran, öğrenci ve akademisyene uluslararası alanda çalışma ve eğitim deneyimi sunan bir sistemdir. Bu sistemin başarılı olabilmesi ve sürekli denetiminin yapılabilmesi için akreditasyona ihtiyaç vardır (Kavak, 1999; Sungü ve Bayrakçı, 2010).

Ülkemizde akreditasyon çalışmaları ilk olarak 1991 yılında görülmektedir. T.C. Hükümeti ile Dünya Bankası arasında imzalanan “Uluslararası Anlaşma” kapsamında, TSE ve TUBİTAK’ın katılımıyla, TSE başkanlığında “Millî Kalite Konseyi” kurulmuştur. İlk toplantısını 1992 yılında yapmıştır. Konsey anlaşma gereği 1994 yılında “Milli Akreditasyon Konseyi” adını almıştır (Güler, 1996). 1997 yılında YÖK üniversitelerin kalitesini geliştirmek amacıyla “Türk Üniversiteleri Kalite Belirleme Projesi” hazırlamış ancak faaliyete geçirememiştir (Tezsürücü ve Bursalıoğlu, 2013). 1999 yılında “Türk Akreditasyon Kurumu” (TÜRKA), 2002 yılında “Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Kurulu” (MÜDEK) kurulmuştur (Erkuş, 2009). 2005 yılında YÖK, yükseköğretim kurumlarının kalitesinin artırılması için “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) oluşturmuştur. YÖDEK üniversite mezunlarının istihdam edilebilmesi, öğrencilerin öğrenileni uygulayabilme kabiliyeti gösterebilmeleri için yükseköğretim kurumlarından kalite değerlendirme kriterleri dikkate alınarak her yıl iç değerlendirme, her 5 yılda bir ise dış değerlendirme yapılmasını öngörmüştür. Türkiye’nin 2001 yılında Bologna sürecine dahil olmasıyla birlikte akreditasyona ağırlık verilmiş (Kavak, 1999) ancak diğer üye ülkelere göre geri planda kalmıştır. Zamanla yükseköğretim kurumlarının ilgi göstermeye başlamasıyla yaşanan açıklığın giderildiğini söylemek mümkündür (İşman vd., 2021). Çünkü 2015 yılında yürürlüğe giren “Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği” sayesinde hem yapılan çalışmalara hız verilmiş hem de bu çalışmalar kurumsallaştırılmıştır (Derdiyok, 2019).

Yükseköğretimde kalite güvence sistemlerinin gelişebilmesi adına ilk akredite olan kurumlar Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesinin bazı bölümleridir. ABD’de faaliyet gösteren bir akreditasyon kuruluşu olan “Accreditation Board of Engineering and Technology” (ABET) ODTÜ Mühendislik Fakültesinin 2 programını akredite etmiştir. 2016 yılına geldiğinde ABET, mimarlık ve mühendislik fakültelerinden 51 programı akredite etmiştir (Özçiçek ve Karaca, 2019).

Turizm hizmet üreten, dinamik bir endüstridir. Turizmle ilişkisi olan tüm bireylerin sürekli olarak pratik bilgi ve beceri ile donatılması gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin en temel noktası turizm eğitimi veren kurumların akredite edilmesi ve kalite sertifikası verilmesidir. Türkiye’de yükseköğretim kalite kurulu tarafından ulusal alanda turizm eğitim programlarının akreditasyonu konusunda yetkilendirilmiş TURAK kuruluşu bulunmaktadır. Kuruluş, Turizm alanında nitelikli eğitim programları oluşturmaya teşvik eden kanıta dayalı akreditasyon ile eğitim kalitesinin artırılmasına katkı sağlamak amacıyla küresel ölçekte yükseköğretim kurumları tarafından tercih edilen bir akreditasyon kuruluşu olmak ve Türk turizm eğitimini küresel düzeyde örnek alınan bir yapıya kavuşturmak istemektedir. 2022 yılı itibarıyla toplam 25 programı akredite eden kurum ilk kuruluşundan beri yükseköğretim kurumlarında turizm eğitimi veren programların başvurularını Genel ölçütler ve Programa özgü ölçütler olmak üzere iki ana başlık altında değerlendirmektedir (TURAK, 2022). Akredite olan programların Bologna süreci bilgi paketine bakıldığında akredite olmayanlara göre daha düzenli oldukları, öğrenciler için gerekli olan dokümanlara ulaşmada akredite olmayanlara göre daha yönlendirici oldukları, yabancı dil eğitimlerinin yine akredite olmayan birçok programa göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada TURAK tarafından akredite olan turizm işletmeciliği bölümleri ile akredite olmayan ancak YKS’de öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ve puanları kendi alanında ilk üçe giren diğer turizm işletmeciliği bölümlerinin akreditasyona konu olan yeterlikleri açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Karşılaştırmada TURAK “Yükseköğretim Turizm Programları Değerlendirme Ölçütleri” içerisinde üçüncü ölçüt olan “Program Öğrenme Çıktıları” ölçütü (Lisans Turizm Eğitimi Ortak Program Öğrenim Çıktıları L1-L10) dikkate alınmıştır. Çünkü Lisans Turizm Eğitimi Ortak Program Öğrenim Çıktıları, Turizm İşletmeciliği bölümlerinin Bologna bilgi paketi ve Turizm İşletmeciliği Bölümlerinin web sayfalarındaki verilerden faydalanılarak karşılaştırma yapılabilir. Bu genel amaçla yürütülen araştırmanın alt amaçları aşağıdaki gibidir:

Akredite olan 7 turizm işletmeciliği bölümleri ile akredite olmayıp YKS de ilk sıralarda yer alan turizm işletmeciliği bölümlerinin;

1. İngilizce yeterliklerinin karşılaştırılması
2. İngilizce dışındaki yabancı dil yeterliklerinin karşılaştırılması
3. Farklı kültürleri tanıma yeterliklerinin karşılaştırılması
4. Araştırma ve proje yapma becerilerinin karşılaştırılması
5. Alanıyla ilgili bilgiye ulaşma ve kullanma becerilerinin karşılaştırılması
6. Bilgi ve iletişim teknolojileri ve araç gereçleri kullanma becerilerinin karşılaştırılması
7. Ulusal ve uluslararası hukuki düzenleme ve etik bilince sahip olma becerilerinin karşılaştırılması
8. Yaşam boyu öğrenme becerilerinin karşılaştırılması
9. Turizm sektörünün gerektirdiği kişisel bakım ve hijyen kuralları ile ilgili yeterliklerinin karşılaştırılması
10. BM sürdürülebilir kalkınma amaçlarından en az biri hakkında farkındalığa sahip olma becerilerinin karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Bu alt amaçlar çerçevesinde araştırma kapsamına alınan bölümlerin Bologna bilgi paketlerinde ifade edilen ve web sayfalarında detayları verilen dersler ve içerikleri, bu yeterlikleri kazandırmak üzere TURAK tarafından istenilen asgari düzeyde yer alıp almadıkları incelenmiştir. Bologna bilgi paketinde ders ismi ve kredisi ile birlikte bazı yeterlikler için ders içerikleri de incelenmiş ve öngörülen TURAK yeterliğini karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Türkiye’deki turizm fakülteleri bulunan üniversitelerin akredite olanlarla olmayanların müfredatlarını karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışmada durum analizi yapmak için nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak vd., 2020). Bir başka ifadeyle doküman analizi, basılı ve elektronik (bilgisayar tabanlı ve internet erişimli) materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemdir (Bowen, 2009). Bu kapsamda araştırma tarihleri içerisinde (Şubat-Haziran 2022)

akredite olduğu belirlenen 7 farklı üniversiteye bağlı 7 Turizm Fakültesinin turizm işletmeciliği bölümlerinin müfredatları (TURAK) tarafından belirlenen akreditasyon kriterleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmaya alınan üniversiteler; çalışma araştırmanın yapıldığı tarihte TURAK tarafından en son akredite edilen 7 Turizm Fakültesi ile bu fakültelerle karşılaştırma yapmak için öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ve akredite olmayan ilk 3 Turizm Fakültesi olarak belirlenmiştir.

Tablo 2. *Fakültelerin Akredite Olma Tarihleri*

Sıra	Fakülte	Akredite olma tarihi
1	Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi	30.12.2020
2	Atılım Üniversitesi Turizm Fakültesi	12.04.2019
3	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Turizm Fakültesi	13.03.2020
4	Erciyes Üniversitesi Turizm Fakültesi	30.12.2020
5	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi	13.03.2020
6	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm Fakültesi	13.03.2020
7	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Turizm Fakültesi	13.03.2020
8	Boğaziçi Üniversitesi Turizm Fakültesi	Akredite Değil
9	Akdeniz Üniversitesi Turizm Fakültesi	Akredite Değil
10	İstanbul Üniversitesi Turizm Fakültesi	Akredite Değil

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Veriler ilgili üniversitelerin web sitelerinden 2021-2022 öğretim yılı Bahar yarıyılında Şubat 2022-Haziran 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler Turizm/İşletme Fakültelerinin/ Yükseköğretim kurumlarının Turizm İşletmeciliği bölümlerinin web sayfalarında yer alan bölüm programlarının paylaşıldığı Bologna bilgi paketleri incelenerek elde edilmiştir. İlgili tarihlerde araştırma kapsamına giren 10 ayrı bölümün Bologna bilgi paketleri önce programda yer alan dersler, bu derslerin kredileri ve hangi dönem okutuldukları konusunda incelenerek tablolaştırılmıştır. Daha sonra bu derslerin TURAK yeterlikleri ile uyumları tablo üzerinde eşleştirilerek değerlendirilmiş ve toplam TURAK yeterlikleri 100 puan üzerinden her bir yeterlik için eşit puan olacak şekilde puanlanmış ve bu puanlara göre akredite olmayan bölümlerle karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamında en son akredite olan 7 turizm işletmeciliği programı ile akredite olmayan ancak öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ilk 3 turizm işletmeciliği programı karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve veriler Tablo 3' te TURAK tarafından belirlenen Bologna bilgi paketleri önce programda yer alan dersler, bu derslerin kredileri ve hangi dönem okutuldukları konusunda incelenerek tablolaştırılmıştır. Daha sonra bu derslerin TURAK yeterlikleri ile uyumları tablo üzerinde eşleştirilerek değerlendirilmiştir.

Tablo 3. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L1 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
		L1	Sınır 672	672	1240	335	728	1288	728	560	H

Tablo 3'ten anlaşılacağı üzere Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi tüm normal ve ikinci öğretim bölümlerine yerleşen öğrenciler isteğe bağlı olarak hazırlık eğitimi almaktadır. Hazırlık programı zorunlu olmadığından değerlendirme dışı bırakılmıştır. Turizm Fakültesi/Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencilerine 2021-2022 müfredatına göre en az 672 saat ders vermiş olma şartını sağlamaktadır. Atılım Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümünden mezun olacak bir öğrencinin 280 saat Akademik İngilizce dersi ile toplamda en az 1240, en fazla 1480 saat yabancı dil dersi aldığı anlaşılmaktadır.

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği öğrencilerinin 2021-2022 turizm ve otel işletmeciliği bölümü müfredatına göre 140 saat İngilizce dersi almaktadır. Toplamda bu bölümden mezun olacak bir öğrencinin 335-380 saat İngilizce dersi aldığı tespit edilmiştir. Toplam ders saatine bakıldığında bölümün L1 kriteri sınırının altında kaldığı ancak turizm ve otel işletmeciliği bölümü Eğitim dilinin %100 İngilizce olduğu düşünüldüğünde L1 kriterini karşıladığını söylemek mümkündür. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencileri toplamda 1288 saat İngilizce dersi almakta, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencileri ise toplamda 728 saat İngilizce dersi almaktadır. Akredite olmayan üç programa bakıldığında ise bunlardan iki tanesinde İngilizce hazırlık bulunurken, İstanbul Üniversitesi'nde ise programdaki İngilizce ders kredisinin TURAK kriterlerinin altında olduğu görülmektedir.

Tablo 4. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L2 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	
	L2	Sınır 168	216	2	280	28	392	336	308	168	1176

Afyon Kocatepe Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü 2021-2022 müfredatına göre İngilizce dışındaki yabancı dilde (Almanca, Arapça, Çince, Fransızca veya Rusça) 216 saat ders verildiği tespit edilmiştir. Atılım Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencilerine İngilizce dışındaki yabancı dilde 252 saat, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği öğrencilerine İngilizce dışındaki yabancı dilde 280 saat, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencileri

İngilizce dışındaki yabancı bir dilde (Almanca, İspanyolca, Fransızca, İtalyanca veya Rusça) 280 saat ders almaktadırlar. Bununla birlikte öğrencilerin 112 saat mesleki ikinci yabancı dil dersi aldığı tespit edilmiştir. Toplamda Öğrencilerin 392 saat İngilizce dışında yabancı bir dilde ders aldığı görülmektedir. Akredite olmayan üç üniversiteden ikisinde İngilizce dışında diğer dillerdeki ders kredisi TURAK yeterliklerinin oldukça üzerinde iken birisinde ise yeterlik seviyesindedir.

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencileri toplamda 336 saat İngilizce dışında yabancı bir dilde ders almaktadır. Bu ders saatlerinin yarısı genel (Almanca ve Rusça), diğer yarısı ise (Turizm Almancası, Turizm Rusçası, Turizm Arapçası ve Turizm Çincesi) doğrudan turizmle alakalıdır. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümü öğrencilerine İngilizce dışındaki yabancı dilde temel düzeye uygun olarak 56 saat (Almaca veya Fransızca), sağlıklı iletişim kurabilecek düzeyde 252 saat (Almanca, Fransızca veya Arapça) ders verildiği tespit edilmiştir.

Tablo 5. TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L3 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	TURAK							TURAK		
		Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Boğaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
L3.1.	Kültürle ilişkili dersler	+	-	+	-	-	+	+	-	-	
L3.2.	İletişim dersleri	-	+	+	-	+	+	+	+	+	
L3.3.	Sunum yapma becerisi ile ilgili ders var mı?	-	+	+	+	+	+	-	-	-	
L3.4.	Staj zorunluluğu var mı? staj süresi ne kadar?	z 60	z?	z 60	z 90	z 90	z 90	z 100	z60	z75 z 60	

Afyon Kocatepe Üniversitesinde kültürle ilişkili 2 adet ders bulunurken, iletişim ve sunum yapma becerisi ile ilgili ders bulunmamaktadır. Atılım Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümünde kültürle ilişkili bir derse rastlanılmamıştır. Ancak derslerden bazılarının (Dünya Turizm Coğrafyası, Turizm Sosyolojisi gibi) öğrenim çıktılarının program yeterliliklerinin farklı kültürleri tanımaya yönelik olduğu görülmektedir. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesinde kültürle ilişkili 4 adet ders tespit edilmiştir. Bunlar, “Cultures Civilizations and Ideas I”, “World’s Culinary Cultures”, “Food and Beverage Culture“, “Nutritional Anthropology” dersleridir. Erciyes Üniversitesinde “Bilimsel ve Kültürel Etkinlikler” dersi kapsamında kültürel faaliyetler yapılmaktadır. Anadolu kültürünün bilinirliğinin artırılması için de “Anadolu Halk Kültürü” adı altında ders verilmektedir. Ancak farklı kültürlerin tanıtılmasıyla alakalı herhangi bir ders bulunmamaktadır. Erciyes Üniversitesi müfredatında kültürle ilgili ayrıca farklı kültürlerden misafirlerle etkileşim kurabilme konularını kapsayan Uluslararası Mutfaklar ve Special Interest Tourism dersleri bulunmaktadır.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde “Bilimsel ve Kültürel Etkinlikler” dersi kapsamında kültürel faaliyetler yapılmaktadır. Ayrıca “Anadolu Halk Kültürü” adı altında

ders verilmektedir. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde “Turist Davranışı” dersi L3 yeterliğiyle ilişkili görünmektedir. Ayrıca Özel İlgi Turizmi, Turizm Sosyolojisi, Türk ve Dünya Mutfağı ve Anadolu Medeniyetleri ve Turizm derslerinin öğrenme çıktılarının L3 yeterliğiyle ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Ondokuz Mayıs Üniversitesinde ise kültürle ilişkili 2 adet ders tespit edilmiştir. Bunlar, “Kültürel Miras Yönetimi” ve Kültür Turizmi” dersleridir. Akredite olmayan programların önceki yeterliklerin aksine L3 yeterliğinde akredite olanlara göre daha yetersiz olduğu görülmektedir. Bu alanda üç programında yeterli olduğu konu iletişim becerileri olarak görülmektedir.

TURAK L3.2 ve L3.3 yeterliği iletişim derslerini ve sunum becerisi ile ilgili yeterlikleri kapsamaktadır. Her iki yeterlikle de ilgili ders Afyon Kocatepe Üniversitesinde bulunmazken, bu iki yeterlikle ilgili dersler Atılım, İhsan Doğramacı Bilkent, Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde bulunmaktadır. Erciyes Üniversitesinde iletişimle ilgili ders yokken sunum yapma yeterliliği ile ilgili ders bulunmakta, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde ise iletişim becerisi ile ilgili ders varken sunum becerisi ile ilgili ders bulunmamaktadır.

TURAK L3.4 yeterliğinde staj zorunluluğu ve süresi istenilmektedir. Tablo 5’te görüldüğü gibi Afyon Kocatepe ve İhsan Doğramacı Bilkent üniversitelerinde zorunlu ve 60 saat süreli staj bulunurken Erciyes, Nevşehir Hacı Bektaş Veli ve Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesinde Zorunlu 90 saat, Ondokuz Mayıs Üniversitesinde ise zorunlu ve 100 saat staj bulunmaktadır. Atılım üniversitesinde ise staj zorunluluğu ve süresi ile ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 6. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L4 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe	Atılım	İhsan Doğramacı	Erciyes	Nevşehir Hacı Bektaş	Sakarya Uygulamalı	Ondokuz Mayıs	Bogaziçi	Akdeniz	İstanbul
		Üniversitesi	Üniversitesi	Bilkent Üniversitesi	Üniversitesi	Veli Üniversitesi	Bilimler Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi
L4.1	Araştırma yöntemleri veya buna benzer ders var mı?	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
L4.2	Proje, bitirme projesi veya proje önerisine yönelik ders var mı?	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmanın örnekleminde bulunan üniversitelerin ilgili bölümlerinin tamamında araştırma yöntemleri veya buna benzer dersler ile ilgili bitirme projesi veya bitirme projesi önerisine yönelik en az bir ders bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu dersler Erciyes Üniversitesi ile Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesinde iki dönem, diğer üniversitelerde ise bir dönem bulunmaktadır.

Tablo 7. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L5 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
	L5 Alanıyla ilgili edindiği teorik ve pratik deneyimle; bilgiye ulaşma, analiz, sentez ve yorumlama, sorunlara çözüm üretme becerisine sahiptir.	+	+	+	+	+	+	+	+	+

TURAK L5 Yeterliliği “alanıyla ilgili edindiği teorik ve pratik deneyimle; bilgiye ulaşma, analiz, sentez ve yorumlama, sorunlara çözüm üretme becerisine sahiptir” şeklinde ifade edilmektedir. Tablo 7’den anlaşılacağı üzere örnekleme alınan bütün üniversitelerin bütün müfredatlarını ve ders yeterliliklerini kapsadığı için bölümden mezun her bir öğrencinin L5’te yer alan becerilere sahip olacağını ifade etmek yanlış olmaz. Bundan dolayı akredite olan ve akredite olmayan bölümlerden mezun olan öğrenciler “alanıyla ilgili edindiği teorik ve pratik deneyimle; bilgiye ulaşma, analiz, sentez ve yorumlama, sorunlara çözüm üretme becerisine sahiptir.”

Tablo 8. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L6 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
		L6.1. Bilgisayar dersi var mı?	-	+	+	+	+	+	+	+	+
L6.2. Otomasyon dersleri var mı?	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+
L6.3. Uygulama dersleri var mı?	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-

TURAK L6 yeterliliği üç alt başlığa ayrılmıştır. Bu yeterlilikler bilgisayar kullanma yeterlikleri, otomasyon sistemleri ile ilgili yeterlilikler ve uygulama ile ilgili yeterlilikleri kapsamaktadır. Tablo 8 incelendiğinde bilgisayarla ilgili yeterlilikleri geliştirmeye yönelik sadece Afyon Kocatepe Üniversitesinde ve Uygulama ile ilgili yeterlilikleri geliştirme konusunda ise sadece Ondokuz Mayıs Üniversitesinde ders bulunmamakta, diğer yeterlilikler konusunda bütün üniversitelerde dersler ve öğrenme kazanımları bulunmaktadır. Akredite olmayan üniversitelerde ilk yeterlilik olan Bilgisayar dersiyle ilgili programlarda yeterliliğine uygun düzeyde kredi bulunurken diğer iki kriterde (otomasyon ve uygulamaya yönelik dersler) programlarda eksikler olduğu görülmektedir.

Tablo 9. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L7 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Karşılaştırılan Üniversiteler									
		Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
L7.1	Hukuki düzenlemeler ile ilgili ders var mı?	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
L7.2.	Meslek standartları ve meslek sorumlulukları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
L7.3.	Etik	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tablo 9’da TURAK’ın L7 yeterliliklerine ait araştırma örneklemindeki üniversitelere ait veriler bulunmaktadır. L7 yeterliliği üç alt başlıkta verilmiştir. Tablodan anlaşıldığı üzere hukuki düzenlemelerle ilgili öğrenci yeterlilikleri sağlamak üzere ve etik konusundaki öğrenci yeterliliklerini geliştirmek üzere derslerin bütün üniversitelerde bulunurken, meslek standartları ve meslek sorumlulukları ile ilgili yeterlilikleri geliştirmek üzere hiçbir üniversitede derse rastlanmamıştır. Bu bulgu oldukça dikkat çekicidir. L7 yeterliğinde akredite olan programlarla akredite olan programlarda durum birbirine benzemektedir.

Tablo 10. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L8 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Karşılaştırılan Üniversiteler									
		Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
L8	Yaşam boyu öğrenme bilinciyle, kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılar; sorumluluk alarak ekip halinde ve bağımsız şekilde çalışır.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

TURAK L8 Yeterliliği “yaşam boyu öğrenme bilinciyle, kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılar; sorumluluk alarak ekip halinde ve bağımsız şekilde çalışır.” şeklinde ifade edilmektedir. Tablo 10’dan anlaşılacağı üzere L8 yeterliliği örnekleme alınan bütün üniversitelerin bütün müfredatlarını ve ders yeterliliklerini kapsadığı için ve belirli dersler üzerinden değerlendirmek doğru olmadığı için, bölümden mezun olan her bir öğrencinin L8’de yer alan becerilere sahip olacağını ifade etmek yanlış olmaz.

Tablo 11. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L9 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
L9 Turizm sektörünün gerektirdiği kişisel bakıma, hijyene, giyime ve görünüme özen gösterir.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

TURAK L9 Yeterliliği “Turizm sektörünün gerektirdiği kişisel bakıma, hijyene, giyime ve görünüme özen gösterir” şeklinde ifade edilmektedir. Örnekleme alınan bütün üniversitelerin bütün müfredatlarını ve ders yeterliliklerini kapsayan bu maddeye karşılık ilgili programların müfredatlarının tamamının değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Tablo 12. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü L10 Öğrenme Çıktısı İçin Karşılaştırmalı Veriler*

Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Atılım Üniversitesi	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Bogaziçi Üniversitesi	Akdeniz Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi
L10 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

TURAK L.10. yeterliliği “Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarından (BM SKA) [1) yoksulluk, 2) açlık,3) sağlıklı ve kaliteli yaşam, 4) nitelikli eğitim, 5) cinsiyet eşitliği, 6) temiz su ve sanitasyon, 7) erişilebilir temiz enerji, 8) insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, 9) sanayi, yenilikçilik ve alt yapı, 10) eşitsizliklerin azaltımı, 11) sürdürülebilir şehirler ve topluluklar, 12) sorumlu tüketim ve üretim, 13) iklim eylemi, 14) sudaki yaşam, 15) karasal yaşam, 16) barış, adalet ve güçlü kurumlar, 17) amaçlar için ortak çaba] en az biri hakkında farkındalığa sahiptir” şeklinde ifade edilmektedir. L5, L8 ve L9 da olduğu gibi L10 da ad ilgili programların bütün müfredatlarının bu yeterliliğe hizmet edecek şekilde hazırlandığı değerlendirilebilir.

Tablo 13. *TURAK Turizm İşletmeciliği Bölümü Akreditasyon Yeterliklerine Göre Üniversitelerin Puanları*

TURAK	Turizm İşletmeciliği Bölümü Öğrenme Çıktıları	Afyon Kocatepe	Atılım	İhsan Doğramacı	Erciyes	Neşehir Hacı Bektaş	Sakarya Uygulamalı	Ondokuz Mayıs	Boğaziçi	Akdeniz	İstanbul
		Üniversitesi	Üniversitesi	Bilkent	Üniversitesi	Üniversitesi	Veli	Bilimler	Üniversitesi	Üniversitesi	Üniversitesi
L1	Sınır 672	10	10	5	10	10	10	8	10	5	2,5
L2	Sınır 168	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
L3.1.		2,5	0	2,5	0	0	2,5	2,5	2,5	0	0
L3.2.	İletişim dersler	0	2,5	2,5	0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
L3.3.	Sunum yapma becerisi ile ilgili ders var mı?	0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	0	0	2,5	0
L3.4.	Staj zorunluluğu var mı? Staj süresi ne kadar?	2,5	0	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
L4.1	Araştırma yöntemleri veya buna benzer ders var mı?	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
L4.2	Proje, bitirme projesi veya proje önerisine yönelik ders var mı?	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
L5	Alanıyla ilgili edindiği teorik ve pratik deneyimle; bilgiye ulaşma, analiz, sentez ve yorumlama, sorunlara çözüm üretme becerisine sahiptir.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
L6.1.	Bilgisayar dersi var mı?	0	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
L6.2.	Otomasyon dersleri var mı?	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	0	3,3
L6.3.	Uygulama dersleri var mı?	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	0	0	3,3	0
L7.1	Hukuki düzenlemeler ile ilgili ders var mı?	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
L7.2.	Meslek standartları ve meslek sorumlulukları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
L7.3.	Etik	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3	3,3
L8	Yaşam boyu öğrenme bilinciyle, kişisel ve mesleki gelişimini sürekli kılar; sorumluluk alarak ekip halinde ve bağımsız şekilde çalışır.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
L9	Turizm sektörünün gerektirdiği kişisel bakıma, hijyene, giyime ve görünümüne özen gösterir.	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
L10	Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Toplam		88,2	91,5	86,5	91,5	94	96,5	88,7	91,7	85,7	80,7

Tablo 13'te araştırma kapsamına alınan TURAK yeterlikler alanına ait "Program Öğrenme Çıktıları" alanıyla ilgili 10 yeterlik alanına ait veriler bulunmaktadır. 100 puan üzerinden yapılan puanlamaya göre akredite olan programlar içerisinde en yüksek puanı Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, en düşük puanı da İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi almıştır. Akredite olmayan programlarda ise en yüksek puanı Boğaziçi Üniversitesi, en düşük puanı ise İstanbul Üniversitesi almıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Türkiye'de bulunan Turizm Fakülteleri içerisinde 2022 yılında akrediteliği devam eden 7 turizm işletmeciliği ile akredite olmamış ancak (YKS) en yüksek puana sahip olan 3 turizm işletmeciliği bölümlerinin web siteleri üzerinden akreditasyona konu olan öğrenme çıktıları ve web sitelerinde bilgilerin ulaşılabilirliği konusunda karşılaştırılması yapılmıştır.

Yükseköğretim kurumlarının akreditasyonu, akredite olan kurumların niteliksel olarak iyileştirilmelerini ve verdikleri hizmetin ortak standartlarda eşitlenerek kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. Bu anlamda akredite olan bir kurumun eğitim/öğretim ve araştırma/geliştirme altyapısının iyileştirilerek daha üretken ve daha profesyonel bir yapıya bürünmesi beklenmektedir. Bu açıdan akredite olan programların müfredatları ve öğrenme çıktıları incelendiğinde bu varsayımın karşılandığı görülmektedir. Ancak akredite olan turizm işletmeciliği programlarının yeterliklerinin iyileştirilmesi ile beraber öğrenciler tarafından tercih edilme oranının da artması ve buna bağlı olarak da YKS sınavında tercih sıralamalarının yükselmesi beklenirken, bu sıralamaların ve tercih edilme oranlarının çok değişmediği görülmektedir. Gerçi bu verilerin değişimi belli bir süre izlenince daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilir ancak mevcut durumda, Türkiye'de Turizm İşletmeciliği Programları içerisinde öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ilk üç programın üçünün de akredite olmadığı ve YKS puanlarının akredite olan kurumlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulguya göre eğer bir yükseköğretim programının akredite olması o kurumun eğitim/öğretim ve araştırma/geliştirme altyapısını iyileştiriyorsa, Türkiye'de öğrenciler tarafından en çok tercih edilen programın da akredite olan bir kurum olması beklenmelidir. Ancak halihazırda durum böyle görünmemektedir. Alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı programlarda eğitim gören öğrencilerin akreditasyonu dikkate alma konusunda farklı görüşlerinin olduğu tespit edilmiştir. Örneğin Aydın vd. (2021) tıp fakültesi öğrencilerinin fakülteyi tercih etme nedenleri arasında fakültenin akredite olup olmadığını öğrenmek için birinci sınıf öğrencilerine anket yapılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun akreditasyonla ilgili bilgi sahibi olduğu ve yarıya yakınının akredite bir fakülte olmasının tercihlerinde etkili olduğunu bildirmişlerdir. Akreditasyonun programları iyileştirmesi, güncel tutması ve eğitim sistemine olumlu katkısı düşünüldüğünde akreditasyonun öğrenci tercihlerine katkısı olsun veya olmasın her bir yükseköğretim kurumunun akredite olmaya teşvik edilmesi (örn. mali destek) gerekmektedir.

Akredite olan fakülteler incelendiğinde TURAK yeterliklerine göre yapılan değerlendirmede en yüksek puanı Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, en düşük puanı ise İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi almıştır. Bu iki programın da YKS puanları

karşılaştırıldığında TURAK kriterlerine göre daha düşük puan alan İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nin YKS puanı ve tercih sıralamasının en yüksek puanı alan Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'ne göre anlamlı derecede yüksek olduğu görünmektedir. Her ne kadar akreditasyonu sadece YKS puanı ve tercih sıralaması ile açıklamak yeterli olmasa da, akreditasyonun doğal bir sonucu olarak akredite olan kurumların daha çok tercih ediliyor olma varsayımı akredite olanların kendi arasında da gerçekleşmemektedir.

Akredite olan ve olmayan programlar konusunda niteliksel olarak akredite olanların lehine bariz bir şekilde farklı olan en önemli konu, akredite olan kurumların web sayfalarının daha düzenli ve gerekli bilgilerin doğru yerde olmasıyla ilgilidir. Ayrıca akredite olan programların web sayfaları öğrenci ve kurum dışı ziyaretçiler için daha basit ve anlaşılır bir şekilde düzenlenmiş görünmektedir. Özellikle akademik bilgiler ve programlarla ilgili ihtiyaç duyulan bilgilere standart bir web tasarımı formatı üzerinden kolayca ulaşılabilirken, akredite olmayan programların web sayfalarında bu durumun gözle görünür şekilde eksik olduğu anlaşılmaktadır. Akredite olmayan kurumlarda akademik bilgiler ve müfredatla ilgili verilere nereden nasıl ulaşılacağı ile ilgili ciddi bir karışıklığın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yükseköğretim programlarının akredite olmaları niceliksel anlamda fark edilebilir bir iyileşme getirmiş olmakla birlikte, bu nicel gelişmenin niteliksel bir iyileşmeye dönüşüp dönüşmediğinin takip edilmesi ve bu programların belli bir süre boyunca izlenerek akreditasyonun amacına ulaşması için çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü akreditasyon nihayetinde akredite olan kurumların verdikleri hizmetin kalitesini artırmasını ve bu yolla yükseköğretim kalitesinin artırılmasına destek olması amacıyla yapılmaktadır. Akredite olduktan sonra iş aslında yeni başlamaktadır. Akredite olan kurumlar akredite olurken vadettikleri hizmetleri vadettikleri gibi yaparlarsa ancak o zaman akreditasyon işe yarayabilir. Bu yüzden akreditasyonun sonuçlarının izlenmesi ve akredite olan kurumların gelişmelerinin devam etmesi için akademik çalışmaların çoğaltılması gerekmektedir. Özellikle öğrencilerle yapılacak çalışmalarla akredite olan kurumların hizmet kalitelerinin ölçülmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada ortaya çıkan bulgulardan en önemlisi akreditasyonun en büyük faydasının programların web sayfalarının basit ve ulaşılabilir şekilde tasarlanması ile birlikte ilgili bilgilerin olması gereken yerde bulunmasını sağlama konusunda olmuştur. Bu önemli ve gerekli bir özellik olarak bütün yükseköğretim programlarının sahip olması gereken bir yeterlidir. Çünkü insanlar günümüzde üniversitelerle ilgili araştırmalarını tamamen web siteleri üzerinden yapmaktadır. Herhangi bir yükseköğretim programının kendisini tanımlayacak bilgilerini web sayfasında sürekli güncelleyerek ve kolay ulaşılabilir şekilde buldurması günümüz eğitim sistemlerinin vazgeçilmez özelliğidir. Bu anlamda akreditasyon sayesinde bu konuda sağlanan nitel ve nicel iyileşmenin akredite olmayan diğer kurumlar için de örnek olması akreditasyonun çok önemli bir çıktısı olacaktır. Bundan sonraki çalışmalara öneri olarak, akredite olmayıp YKS'de en fazla tercih edilen bölümlerin neden tercih edildiği araştırılabilir. Tercih edilme noktasında hangi kriterlerin etkili olup olmadığı incelenebilir. Son olarak öğrencilerin YKS tercihlerinden önce akreditasyonu dikkate alma durumları da araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adelman, C. (2009). *The Bologna Process for US Eyes: Re-learning Higher Education in the Age of Convergence*. Washington, DC: Institute for Higher Education Policy. www.ihep.org/Research/GlobalPerformance.cfm.
- Akoğlan, M. ve Kozak N. (1998). Kamu ve vakıf üniversitelerinin turizm programlarında eğitim gören öğrencilerin profili ve beklentileri, *1. Ulusal turizm sempozyumu*, s. 18-19. Eğirdir.
- Akyürek, M. İ. (2021). Üniversite öğrencisi algılarına göre yükseköğretim kurumlarının hizmet kalitesinin incelenmesi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(25), 69-88.
- Altbach, P. G., Reisberg, L. & Rumbley, L.E. (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*, Report prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education, UNESCO Publishing, Paris, <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001831/183168e.pdf>, Erişim Tarihi: 15.09.2022.
- Arslan, E., & Boylu, Y. (2014). Türkiye'deki turizm eğitiminin rakamsal gelişmeler açısından değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (1), 79-97.
- Aydemir, B. & Çözeli, F. E. (2016). Dış politika ve turizm ilişkisi bağlamında Türkiye'nin Avrupa ve Balkan ülkeleri ile yaptığı turizm antlaşmaları ve değerlendirilmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (1), 107-130.
- Aydın S, Karaca S.N. ve Karagöz N.K. (2021). Bir tıp fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin fakülteyi seçme nedenleri, akreditasyonla ilgili düşünceleri ve akademik başarı düzeyleri. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 20(60),112-121.
- Ayikoru, M., Tribe, J. & Airey, D. (2009). Reading tourism education: Neoliberalism unveiled. *Annals of Tourism Research*, 36(2), 191-221.
- Ayvaz, B., Kuşakçı, A. O. & Borat, O. (2016). Kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Endüstriyel Araştırma ve Gelişim Dergisi*. 1 (1), 53-60.
- Baum, T. (1994). The development and implementation of national tourism policies, *Tourism Management*, 15(3),185-92.
- Bektaş, H., & Akman, S. U. (2013). Yükseköğretimde hizmet kalitesi ölçeği: güvenilirlik ve geçerlilik analizi. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*, (18), 116-133.
- Bennett, P., Bergan, S., Cassar, D., Hamilton, M., Soinila, M., Sursock, A., ... & Williams, P. (2010). *Quality Assurance in Transnational Higher Education*. ENQA Workshop Report 11. ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education). Unioninkatu 20-22, Havis Business Center 3rd Floor, FIN-00130 Helsinki, Finland.
- Betlehem, J., Kukla, A., Deutsch, K., Marton-Simora, J. & Nagy, G. (2009). The changing face of European healthcare education: the Hungarian experience. *Nurse education today*, 29(2), 240-245.
- Blanke, J. & Chiesa, T. (2011). *The travel & tourism competitiveness report 2011*. In World Economic Forum, Geneva, Switzerland (pp. 462-473).
- Blumenstyk, G., & McMurtrie, B. (2000). Educators Lament a Corporate Takeover of International Accreditor. *Chronicle of Higher Education*, 47(9).

- Bologna Process, (2015) https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/Uluslararasıilasma/uygulama_raporu_2015.pdf. Erişim Tarihi: 23.08.2022.
- Bryman, A. (1999). The Disneyization of society, *The Sociological Review*, 47(1), 25-47.
- Collins, S. & Hewer, I. (2014). The impact of the Bologna process on nursing higher education in Europe: A review. *International Journal of Nursing Studies*, 51(1), 150-156.
- Council of the European Union. (2000), *Presidency Conclusions*, Lisbon European Council, Brussels: EC. Ref. SN.100/00, 23-24 March.
- Council of the European Union. (2003). *First report on the implementation of the Data Protection Directive (95/46/EC)*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ff783aa5-5770-42e8-bac3-917fe0a361d7/language-en> Erişim Tarihi: 05.08.2022.
- Cronin, J.J. Jr. & Taylor, S.A. (1992), Measuring service quality: a reexamination and extension, *The Journal of Marketing*, 56, 55-68.
- Dale, C. & Robinson, N. (2001). The theming of tourism education: A three-domain approach. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 13(1), 30-35.
- Derdiyok, T. (2019). Üniversitelerde kalite güvence sistemi kapsamında PUKÖ yönetim döngüsü uygulamasında bir model önerisi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 173-198.
- Doherty, G. (2008), On quality in education, *Quality Assurance in Education*, 16(3),255-65.
- Ekong D. (2004). Quality of higher education, commission II, Final Report, *Unesco Publications*, UK.
- Emekli, G., ve Soykan, F. (2014). Turizm coğrafyası yaklaşımıyla Türkiye turizm stratejisinin değerlendirilmesi. <https://www.academia.edu/9588752/>. Erişim Tarihi: 10.09.2022.
- Erkuş, L. (2009). *Eğitim fakültelerinin akreditasyon sürecine hazır olma durumuna ilişkin öğretim elemanlarının görüşlerinin değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale Üniversitesi.
- Firdaus, A. (2006), The development of HEdPERF: a new measuring instrument of service quality for the higher education sector, *International Journal of Consumer Studies*, 30(6), 569-81.
- Gönülaçar, Ş. (2016). *Türkiye’de öğretmen imajı ve itibarı üzerine bir inceleme*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/20607351/T%C3%BCrkiye_de_%C3%96%C4.
- Güler, Y. (1996). Avrupa Birliği’nde teknik harmonizasyon yaklaşımları ve Türkiye değerlendirmesi. [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Haug, G. (1999). *Trends and Issues in Learning Structures in Higher Education in Europe*. Background paper commissioned by the European Commission DG XXII for the Bologna meeting of 18-19 June 1999.
- Hwang, H.B. and Teo, C. (2001). Translating customers’ voices into operations requirements: a QFD application in higher education, *International Journal of Quality & Reliability Management*, (18)2, 195-225.
- İşman, A., Aydın, H., Çilek, O., Silman, F. ve Öztunç, M. (2021). Yükseköğretimde kalite ve akreditasyon çalışmaları. *Eğitim Yayınevi*, İstanbul.

- İstanbul Üniversitesi Erasmus Birimi, (2022). <https://cdn.istanbul.edu.tr/statics/erasmus.istanbul.edu.tr/wpcontent/uploads/2015/01/AKTS.pdf>. Erişim Tarihi: 07.10.2022.
- Kavak, Y. (1999). Öğretmen eğitiminde yeni bir yaklaşıma doğru: Standartlar ve akreditasyon. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 19(19), 313-324.
- Lam, T. & Xiao, H. (2000). Challenges and constraints of hospitality and tourism education in China. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*.
- Lillo-Bañuls, A. & Casado-Díaz, J. M. (2011). Capital humano y turismo: Rendimiento educativo, desajuste y satisfacción laboral. *Estudios de economía aplicada*, 29(3), 755-780.
- McKercher, B. (2002). The future of tourism education: An Australian scenario?. *Tourism and Hospitality Research*, 3(3), 199-210.
- Öhlén, J., Furåker, C., Jakobsson, E., Bergh, I. & Hermansson, E. (2011). Impact of the Bologna process in Bachelor nursing programmes: The Swedish case. *Nurse Education Today*, 31(2), 122-128.
- Özçiçek, Y. & Karaca, A. (2019). Yükseköğretim kurumlarında kalite ve akreditasyon: mühendislik eğitim programlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 114-149.
- Özdemir, S. S., Polat, E., Hacıoğlu, N. ve Özdemir, M. (2014). Türkiye’de önlisans düzeyinde gerçekleştirilen turizm eğitiminin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, 5- 8).
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L.L. (1988). SERVQUAL: a multiple item scale for measuring consumer perceptions of services quality, *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A. & Berry, L.L. (1991). Refinement and reassessment of the SERVQUAL scale, *Journal of Retailing*, 67(4), 420-49.
- Pazarcık, S. F. (2010). *Beyin göçü olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri üniversitelerinde çalışan Türk sosyal bilimciler üzerine bir araştırma* [Yüksek Lisans Tezi], Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Ramis, M. A. C. (2021). Tourism education in Spain's secondary schools: The curriculums' perspective. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 100292.
- Rehber, E. (2002). Yükseköğretimde kalite sorunu. Akreditasyon ve kalite yönetimi Bursa: *Uludağ Üniversitesi Yayını*. Bursa.
- Reichert, S., & Tauch, C. (2003). Trends in learning structures in European higher education III. Brussels: European University Association. http://www.aic.lv/bologna/Bologna/Bol_semin/Oth_conf/Graz/Trends3pres.pdf. (Erişim Tarihi: 05.10.2022).
- Resmi Gazete (2009). 27405 Sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/11/20091113.htm>. (Erişim Tarihi: 07.09.2022).
- Skalistanbul (2022). <http://www.skalistanbul.com/anasayfa> Erişim Tarihi: 14.10.2022.
- Skolnik, M. L. (2010). Quality assurance in higher education as a political process, *Higher Education Management and Policy*, 22(1), 67-86.

- Snellman, O. (1995). Goals, prerequisites and quality assurance for international education (Helsinki, Center for International Mobility).
- Süngü, H. & Bayrakçı, M. (2010). Bolonya süreci sonrası yükseköğretimde akreditasyon çalışmaları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 895-912.
- Tayyar, N., & Dilşeker, F. (2013). Devlet ve vakıf üniversitelerinde hizmet kalitesi ve imajın öğrenci memnuniyetine etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (28), 184-204.
- Terzi, Ç. (2015). *Uyum sürecinde Türkiye eğitim politikalarının Avrupa birliği eğitim politikaları doğrultusunda değerlendirilmesi* [Doktora Tezi], Anadolu Üniversitesi.
- Tezsürücü, D. Ve Bursalıoğlu, S. A. (2013). Yükseköğretimde değişim: kalite arayışları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 97-108.
- Tsinidou, M., Gerogiannis, V. & Fitsilis, P. (2010). Evaluation of the factors that determine quality in higher education: an empirical study. *Quality assurance in Education*. 18(3), 227-244.
- TURAK, (2022). <https://turak.org/> Erişim Tarihi: 14.10.2022.
- UNESCO/Avrupa Konseyi. (1999). The UNESCO/Council of Europe Code of Good Practice in the Provision of Transnational Education.
- UNWTO, (2022). <https://www.unwto.org/institutions-unwtotedqual-certified-programmes>. Erişim Tarihi: 14.10.2022.
- Ünlüönen, K. & Boylu, Y. (2005). Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimindeki gelişmelerin değerlendirilmesi. *Elektronik sosyal bilimler dergisi*, 3(12), 11-32.
- Van der Wende, M. C. & Westerheijden, D. F. (2001). International aspects of quality assurance with a special focus on European higher education. *Quality in higher education*, 7(3), 233-245.
- Wang D. (2005). Growth and development. D. Airey, J. Tribe (Eds.), *An international handbook of tourism education*, Elsevier.
- Wang, J., Ayres, H. & Huyton, J. (2010). Is tourism education meeting the needs of the tourism industry? An Australian case study. *Journal of Hospitality & Tourism Education*, 22(1), 8-14.
- Wiklund, P.S. & Wiklund, H. (1999), Student focused design and improvement of university courses, *Managing Service Quality*, 9(6), 434-43.
- World Tourism Organization (1997). Network, W. E., University of Hawaii (Manoa), University of Calgary (Calgary, Canada), & James Cook University (Australia). (Madrid). International tourism: A global perspective.
- YÖK (2010). Yükseköğretimde Yeniden Yapılanma: 66 Soruda Bologna Süreci Uygulamaları, Ed: Armağan Erdoğan, http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/yuksekogretimde_yeniden_yapilanma_66_soruda_bologna_2010.pdf/f3ec7784-e89d-4ee0-ad39-9f74532cd1dc, Erişim tarihi: 11 Ekim 2022.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.